

Källkritik

Gunilla Brattberg
SeniorNet Kungsholmen

Det går att hitta information om vad som helst på nätet.

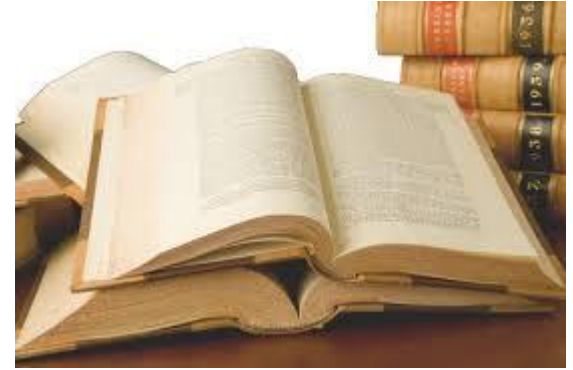

Sök på Google eller ange webbadress

Utmaningen är att hitta information som är tillförlitlig och korrekt.

Olika typer av källor

En källa kan vara:

- skriftlig, muntlig, materiell (fysiskt bevis på att en händelse har ägt rum)
- text, bild, ljud film
- förstahandskällor, andrahandskällor

Google förmedlar svar på faktafrågor men är inte själva källan.

Vem står bakom källan?

- Tidning?
- TV?
- Journalist?
- Myndighet?
- Organisation?
- Företag?
- Privatperson?
- Någon du litar på?

Finns det kontaktuppgifter på sidan?

Vem har skrivit texten?

Är namnet utsatt?

Vem har publicerat texten?

Saknas källangivelse?

Hur ser källan ut?

- Är texten slarvigt skriven?
- Är webbplatsen lättnavigerad?
- Fungerar länkarna i länklistan?
- Är det lätt att få en överblick över innehållet?
- Finns det innehållsförteckning/webbkarta?

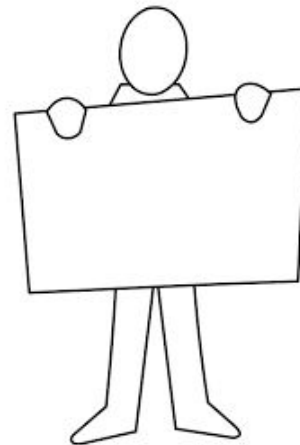

- Finns det någon **Om oss** flik i menyn?
 - Upphovsman/utgivare av webbplatsen?
 - Eventuella samarbetspartners
 - Eventuell finansiär av webbplatsen
 - Syftet med webbplatsen
 - Målgrupp för webbplatsen

Vilket budskap har källan?

Rör det sig om fakta, åsikter, reklam eller underhållning?

- Vilket är syftet med publiceringen?
 - att informera om något
 - att påverka
 - att provocera
 - att luras
 - att sprida en åsikt
 - att sälja något
 - att tjäna pengar
 - att underhålla

- Är informationen trovärdig?
- Stämmer det med det du redan vet?
- Hittar du något budskap?
- Finns dolda budskap?
- Går fakta att kontrollera?
- Saknas uppgifter?

Vilka val har gjorts?

Varför har man valt att publicera den här nyheten?

Vem är det som får uttala sig?

Vem får inte uttala sig?

När tillkom källan?

Längst ner på en webbplats brukar det stå när innehållet senast uppdaterades.

Uppgiften kan dock handla om att ett stavfel korrigerats, inte att innehållet ändrats.

För vem är materialet skrivet?

Vilken målgrupp riktar sig texten till?

Passar svårighetsnivån ditt syfte?

Är källan äkta?

Det finns falska webbadresser som liknar korrekta adresser.

En säker webbsida har en adress som börjar på https. När du besöker en sådan säker webbsida ska en låsikon visa sig i nedre högra hörnet av din webbläsare. Om du dubbelklickar på låsikonen ska ett säkerhetscertifikat visa sig.

Varifrån kommer bilderna?

Även bilder kan vara förfalskade!

Är bilderna nytagna eller arkivbilder?

Går bilderna att lita på?

- Är de förfalskade?
- Är de förvanskade?
- Är de beskurna?
- Är de retuscherade?
- Är de tagna ur sitt sammanhang?
- Stämmer bildtexten med bilden?

Tänk efter innan du använder en bild som källa och innan du delar en bild i sociala medier!

Du kan ladda upp bilden på Google och se

- när och var den varit publicerad tidigare
- om det finns olika versioner av bilden.

Hur trovärdigt är innehållet?

Är texten objektiv? Finns det referenser?

Ställ dig frågorna:

Tror jag på källan

- för att jag känner och litar på källans avsändare?
- för att källans budskap stämmer med mina värderingar?
- för att min källkritiska undersökning ledde fram till att jag tror att källan är trovärdig?

Detta är extra viktigt om du tänker föra informationen vidare till andra, t.ex. i sociala medier.

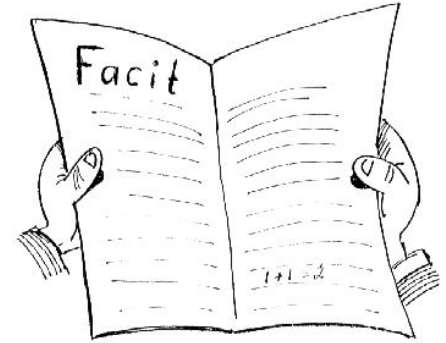
Övning i källkritik

Läs texten och identifiera ställen där du bör ha ett vaksamt öga. Hur många hittar du?

”Enligt en ny undersökning är det farligt att borsta tänderna med färgad tandkräm. Allt fler borstar tänderna med färgad tandkräm visar en rundringning. Experter anser att den färgade tandkrämen kan ge upphov till tandköttscancer. Detta har dock folktandvården velat hålla tyst om, uppger initierade källor. När detta blev känt bland föräldrar blev det en folkstorm.”

Rätt svar: På 6 ställen!

- "Enligt en ny undersökning" – Vem ligger bakom undersökning, vad är syftet med den, hur gick undersökningen till?
- "Allt fler" – Hur många är allt fler?
- "En rundringning" – hur många har man ringt till? Alla?
- "Experter anser" – Vilka experter då, finns det andra experter som tycker annorlunda?
- "Uppger initierade källor" – varför får vi inte veta källorna?
- "Det blev en folkstorm" – Hur många ska reagera för att det ska räknas som folkstorm?

... så tänk efter innan du delar bilder och inlägg på sociala medier!

Lär dig mer på www.internetkunskap.se